



SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 83/2022-25

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a sudcov Petra Molnára a Luboša Szigetiho (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o prijatej ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Romanom Frnčom, Uralská 11, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 236/2009 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 236/2009 **p o r u š e n é b o l i**.
2. Okresnému súdu Košice I **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 24 C 2/2022 konať bez zbytočných prietáhov.
3. Sťažovateľke **p r i z n á v a** finančné zadostučinenie **1 500 eur**, ktoré **j e** jej Okresný súd Košice I **p o v i n n ý** zaplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Sťažovateľke **p r i z n á v a** náhradu trov právneho zastúpenia v sume **384,08 eur**, ktoré **j e p o v i n n ý** Okresný súd Košice I zaplatiť právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Ústavnej sťažnosti vo zvyšnej časti **n e v y h o v u j e**.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 83/2022-13 zo 16. februára 2022 prijal na ďalšie konanie ústavnú sťažnosť sťažovateľky, ktorou sa domáhala vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), ako aj porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným spôsobom svojho základného práva v konaní pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia (ďalej aj „namietané konanie“). Sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných prietáhov, zakázal okresnému súdu pokračovať v porušovaní jej práv a domáha sa aj priznania finančného zadostučinenia 10 000 eur a náhrady trov konania.

2. Z ústavnej sťažností, jej príloh a vyžiadaného pripojeného spisu všeobecného súdu vyplýva nasledovný stav veci:

3. Sťažovateľka podala žalobu o ochranu osobnosti 17. decembra 2009. Prvé pojednávanie 28. júna 2010 bolo bez prejednávania veci odročené na 4. október 2010 na žiadosť sťažovateľky. Ďalšie relevantné pojednávania sa konali 4. októbra 2010, 2. decembra 2010 a 14. februára 2011. Pojednávanie 28. marca 2011 bolo odročené pre námietku zaujatosti sudkyne a Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 10 NcC 2/2011-277 z 10. marca 2011 rozhodol, že sudkyňa Mgr. Zuzana Čisovská nie je vylúčená z prejednávania a rozhodovania veci. Ďalšie pojednávanie odročené na 8. september 2011 sa nekonalo pre ospravedlnenie sporových strán a 7. novembra 2011 súd odročil pojednávanie na neurčito z dôvodu, že je potrebné rozhodnúť o procesnom návrhu žalovaného na prerušenie konania. Uznesením zo 16. februára 2012 súd prerušil konanie do skončenia konania o ústavnej sťažnosti žalovaného vedeného na ústavnom súde pod sp. zn. I. ÚS 325/2011, ako aj do skončenia konania o jeho sťažnosti podanej na Európsky súd pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“). Na pojednávaní 22. marca 2016 súd vyhlásil prvostupňový rozsudok. Krajský súd rozsudkom č. k. 3 Co 340/2016-387 z 26. októbra 2017 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalovaný. Dňa 18. júna 2018 bol spis predložený na rozhodnutie Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ktorý uznesením č. k. 5 Cdo 124/2018-440 z 30. júla 2020 zrušil rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Následne krajský súd uznesením č. k. 2 Co 166/2020-487 z 28. októbra 2021 zrušil rozsudok súdu prvej inštancie a vec mu vrátil na ďalšie konanie, ktoré sa toho času vedie pod sp. zn. 24 C 2/2022.

4. Sťažovateľka porušenie svojich práv vidí v dvoch zásadných pochybeniach. Predovšetkým ide o nečinnosť či nesústredenú činnosť okresného súdu od podania návrhu žalovaného na prerušenie konania 24. augusta 2011. Pojednávania nariadené na 8. september 2011 síce okresný súd odročil aj z dôvodu žiadosti sťažovateľky, ale už v čase odročenia tohto pojednávania disponoval žiadosťou žalovaného o prerušenie konania. Napriek tomu o tomto návrhu nerozhodol ani do ďalšieho pojednávania 7. novembra 2011, aby napokon uznesenie o prerušení konania vydal až 16. februára 2012, teda takmer pol roka po tom, ako žalovaný návrh na prerušenie konania podal. Následná činnosť okresného súdu prispela významnou mierou k predĺženiu konania. Súd totiž zisťoval dôvody trvania prerušenia konania za obdobie od 16. februára 2012 až do 22. marca 2016, teda za viac než 4 roky u žalovaného len dvakrát. Ďalšou skutočnosťou zakladajúcou zodpovednosť okresného súdu za neprimeranú dĺžku konania je nepreskúmateľnosť jeho rozsudku z 26. marca 2016. Práve táto nepreskúmateľnosť, spočívajúca v nedostatočnom odôvodnení rozsudku, bola dôvodom jeho zrušenia odvolacím súdom, keď pred tým bolo práve z tohto a len z tohto dôvodu zrušené rozhodnutie odvolacieho súdu súdom dovolacím. Tým, že okresný súd nedostatočne odôvodnil inak podľa sťažovateľky vecne správny rozsudok, padá na jeho ťarchu celé obdobie odvolacieho aj dovolacieho konania.

II.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

II.1 Vyjadrenie okresného súdu:

5. Okresný súd k ústavnej sťažnosti okrem chronológie procesných úkonov v závere uviedol, že súd vo veci postupoval plynulo a bez akýchkoľvek prietáhov. Niekoľkokrát súd nariadené pojednávania odročil na žiadosť strán sporu a od roku 2012 do 2016 bolo konanie prerušené z dôvodu prebiehajúcich konaní na ústavnom súde a EŠLP o sťažnostiach podaných žalovaným, ktoré v konečnom dôsledku boli odmietnuté. Ako prietah v konaní však hodnotí skutočnosť, že najvyšší súd zrušil rozsudok odvolacieho súdu a ten následne rozsudok okresného súdu.

II.2. Replika sťažovateľky:

6. Sťažovateľka zotrváva na dôvodoch ústavnej sťažnosti a k vyjadreniu okresného súdu uviedla, že neobsahuje žiadne skutočnosti, ktoré by akýkoľvek spôsobom spochybňovali opodstatnenosť jej ústavnej sťažnosti, a ku dňu podania tohto vyjadrenia nemá vedomosť, že by vo veci bolo nariadené pojednávanie a takýto záver nevyplýva ani z vyjadrenia okresného súdu.

III.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

7. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon

o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože s ohľadom na predmet konania a vyjadrenia účastníkov od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

8. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu (II. ÚS 26/95). Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je príkazom pre všetky štátne orgány na také konanie, ktoré vytvára právnu istotu pre subjekty práva. Základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zákonodarca zabezpečuje prostredníctvom procesno-právnych inštitútov, ktoré sú štátne orgány vrátane všeobecných súdov povinné efektívne a vecne správne využívať.

9. Povinnosť súdu a sudcu konať vo veci bez prietáhov vyplývala do 30. júna 2016 z ustanovení Občianskeho súdneho poriadku, ktorý bol s účinnosťou od 1. júla 2016 zrušený a počnúc týmto dňom je úprava civilného sporového, civilného mimosporového a správneho súdneho konania predmetom Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“), CMP a Správneho súdneho poriadku. V tomto prípade podľa čl. 17 CSP súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb. Tento základný princíp konania je premietnutý do ďalších ustanovení Civilného sporového poriadku so zohľadnením osobitostí jednotlivých druhov konaní. Napríklad povinnosť súdu konať bez prietáhov vyplýva z § 157 ods. 1 CSP, podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby sa mohlo rozhodnúť rýchlo a hospodárne, spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania, z ustanovení § 153 CSP o sudcovskej koncentrácii konania, ďalej z ustanovení § 168 - § 172 CSP o predbežnom prejednaní sporu a následkoch neprítomnosti strán, aj z § 179 ods. 1, podľa ktorého pojednávanie vedie súd tak, aby sa mohlo rozhodnúť spravidla na jedinom pojednávaní s prihliadnutím na povahu konania a účel tohto zákona, alebo § 183 ods. 1 prvej vety, podľa ktorej pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov.

10. Európsky súd pre ľudské práva pri poskytovaní ochrany práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote zaručeného čl. 6 ods. 1 dohovoru, ktorého obsahové komponenty sú v zásade identické s obsahom základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, uplatňuje kritérium významu veci z pohľadu sťažovateľa. Je prirodzené a ústavný súd to už vo svojej judikatúre zdôraznil, že každé namietané porušenie základného práva označených práv sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti prípadu, pričom ústavný súd akcentuje tri základné kritériá v súvislosti s namietanými prietahmi v konaní pred všeobecnými súdmi: zložitosť veci, správanie účastníkov konania a postup súdu (porov. napr. I. ÚS 3/00 alebo I. ÚS 7/02). Medzi kritériá, na ktoré ústavný súd tiež prihliada pri svojom rozhodovaní, patrí aj predmet konania a jeho význam pre sťažovateľa (porov. napr. II. ÚS 32/02 alebo I. ÚS 19/00). Napokon ústavný súd taktiež prihliada v konkrétnom prípade na čas trvania konania (porov. napr. I. ÚS 92/97), resp. na celkovú dĺžku konania (porov. napr. III. ÚS 123/02). Obdobne i EŠLP vo vzťahu k právu na prejednanie veci v primeranej lehote v zmysle čl. 6 ods. 1 dohovoru skúma primeranosť lehoty (reasonable time) konania v rámci konkrétnych okolností prípadu, aplikujúc pritom štyri základné kritériá pre posúdenie primeranosti

danej lehoty: zložitosť veci, správanie sťažovateľa, postup štátnych orgánov a význam sporu pre sťažovateľa (pozri napr. Sürmeli v. Nemecko, č. 75529/01, rozhodnutie ESLP z 8. 6. 2006, bod 128; Frydlander v. Francúzsko, č. 30979/96, rozhodnutie ESLP z 27. 6. 2000, bod 43).

11. Pokiaľ ide o zložitosť veci po právnej stránke, vec sťažovateľky je štandardnou vecou agendy všeobecných súdov. Po skutkovej stránke tiež nejde o zložitú vec. Sťažovateľka ako advokátka sa domáhala od žalovaného (Štátne lesy Tatranského národného parku Tatranská Lomnica), aby sa jej písomne ospravedlnil za svoje tvrdenia, že pri výkone advokátskej praxe postupuje neprofesionálne, neodborne a používa metódy, ktoré sa priečia „zákonu o advokácii“ v sťažnostiach adresovaných Slovenskej advokátskej komore, a tiež sa domáhala aj náhrady nemajetkovej ujmy 3 000 eur. Posúdenie veci podľa názoru ústavného súdu teda nemohlo mať zásadný vplyv na doterajšiu dĺžku konania.

12. Pri hodnotení správania sťažovateľky v preskúmanom konaní ústavný súd zistil, že sťažovateľka ešte na začiatku konania požiadala dvakrát o odročenie pojednávania, ale táto okolnosť nemala žiadny vplyv na priebeh konania (pozri bod 3) a jej doterajšiu dĺžku.

13. Napokon sa ústavný súd zaoberal namietaným konaním súdu prvej inštancie z hľadiska možných zbytočných prietahov v konaní. Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že už celkové trvanie konania na všetkých stupňoch všeobecných súdov viac ako 12 rokov (hoci sa štyri roky počas prerušeného konania nevykonávali žiadne pojednávania) je z ústavnoprávneho hľadiska netolerovateľné. Bez toho, aby ústavný súd hodnotil jednotlivé procesné úkony okresného súdu a ich efektívnosť, je zrejmé, že namietané konanie bolo ako celok neefektívne, nesústreďené a nevhodné, a na tom sa podieľal aj odvolací súd, ako to konštatoval najvyšší súd. Vec bola právoplatne rozhodnutá už v prospech sťažovateľky, ale v dôsledku podania mimoriadneho opravného prostriedku žalovaným bola vrátená napokon na súd prvej inštancie.

14. Ústavný súd na základe uvedeného rozhodol, že postupom okresného súdu v namietanom konaní došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru (prvý výrok). Pokiaľ ide o námietky sťažovateľky týkajúce sa porušenia základného práva domáhať sa zákonom ustanoveným spôsobom svojho základného práva v konaní pred súdom podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, ústavný súd konštatuje, že právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov upravuje čl. 48 ods. 2 ústavy, a nie čl. 46 ods. 1 ústavy. K vysloveniu porušenia základného práva na súdnu ochranu by mohlo dôjsť v tom prípade, ak namietané zbytočné prietahy spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou alebo neefektívnou a nesústreďenou činnosťou (s prihliadnutím na celkovú dĺžku konania) signalizujú, že v postupe súdu došlo k pochybeniam takej intenzity, že s ohľadom aj na ďalšie konkrétne okolnosti posudzovanej veci možno uvažovať o odmietnutí spravodlivosti (pozri m. m. IV. ÚS 242/07 – a contrario). Pretože ústavný súd nezistil v tomto konaní porušenie týchto práv, ústavnej sťažnosti v tejto časti nevyhovelo (piaty výrok).

15. Ústavný súd zároveň prikázal okresnému súdu, aby v ďalšom období postupoval v namietanom konaní bez zbytočných prietáhov (v konaní s novou spisovou značkou), pretože konanie doteraz nie je právoplatne ukončené. Napokon ústavný súd uvádza, že v danom prípade nemal potrebu vyhovieť ústavnej sťažnosti zakázať pokračovať v porušovaní sťažovateľkou uvedených práv [§ 133 ods. 3 písm. c) zákona o ústavnom súde]. Ide o fakultatívnu právomoc ústavného súdu odvodenú z čl. 127 ods. 2 ústavy. Tento výrok bude v praxi uplatniteľný najmä v prípadoch tzv. trvajúceho porušovania práv alebo slobôd, napríklad ak by registrový orgán nechcel zaregistrovať občianske združenie alebo náboženskú spoločnosť v rozpore s ústavou a pod. V konkurencii s kasačnou právomocou a povahou ústavnej sťažnosti, ktorá sa orientuje na sféru aplikácie práva, sa však tento typ výroku v praxi nevyužíva (Ľalík M. – Ľalík T. Zákon o Ústavnom súde Slovenskej republiky, Komentár, Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2019 str. 401). Ústavný súd je toho názoru, že v danom prípade príkazom pre porušovateľa konať bez zbytočných prietáhov zabezpečil spolu s ďalšími výrokmi nálezu spôsobilosť priniesť právnu istotu účinného zjednania nápravy. Preto viazaný petitom návrhu (§ 45 zákona o ústavnom súde) tejto časti ústavnej sťažnosti nevyhovel (piaty výrok).

IV.

Finančné zadosťučinenie a trovy konania

IV.1. Primerané finančné zadosťučinenie:

16. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 holi porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Cieľom tohto inštitútu je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje poskytnutie vyššieho stupňa ochrany (IV. ÚS 210/04, IV. ÚS 132/2012). Z rozhodovacej činnosti ESLP vyplýva, že spravodlivé finančné zadosťučinenie priznáva podľa čl. 41 dohovoru so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu (III. ÚS 204/2010).

17. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou domáha priznania finančného zadosťučinenia v sume 10 000 eur a odvíja ju najmä od dĺžky tohto namietaného konania. Požadovaná výška finančného zadosťučinenia však v prípade sťažovateľky zjavne nespĺňa požiadavku primeranosti. Je nepochybné, že každému sťažovateľovi by malo byť priznané finančné zadosťučinenie za to, že všeobecný súd si nesplnil svoju povinnosť a neodstránil stav právnej neistoty počas niekoľkých rokov, ale pre dovŕšenie ochrany porušených práv sťažovateľky v tomto prípade ústavný súd považoval za primerané priznať (okrem vyslovenia porušenia jej označených práv, príkazu konať a tiež náhrady trov konania) finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy v sume 1 500 eur (tretí výrok). Pri priznaní konkrétnej sumy vychádzal čiastočne zo stavu veci a z toho, čo bolo v hre, resp. v stávke „at stake“ pre sťažovateľku v predmetnom konaní (napr. I. ÚS 70/98 a tam citovaná judikatúra, napr. rozsudok ESLP X. v. Francúzsko z 31. 3. 1987, rozsudok Bock v.

Nemecko z 20. 3. 1989, rozsudok X. v. Francúzsko z 31. 3. 1992, rozsudok Vallée v. Francúzsko z 26. 4. 1994, rozsudok A. a ďalší v. Dánsko a i. z 8. 2. 1996 a podobne alebo III. ÚS 76/06).

IV.2. Trovy konania:

18. Ústavný súd napokon priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania. Pri výpočte trov právneho zastúpenia ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov. Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2021 je 181,18 eur a hodnota režijného paušálu je 10,87 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2021 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti ústavnému súdu) v celkovej výške 384,08 eur.

19. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

20. S poukazom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, sa pod právoplatnosťou rozhodnutia uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumie jeho doručenie poslednému z účastníkov konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 16. marca 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu